

Розділ I

Емма Вудгаус, вродлива, розумна й багата, маючи затишну оселю та щасливу вдачу, здається, отримала від життя всі можливі дарунки. Так і прожила вона в цьому світі майже двадцять один рік, не зазнавши до цього віку ані великих турбот, ані смутку.

Молодша з двох дочок поблажливого та сповненого любові батька, вона, через заміжжя сестри мусила дуже рано посісти роль господині будинку. Мати дівчини померла вже давно, залишивши лише невиразні спогади про свою ласку, а її місце заступила гувернантка, чудова жінка, чия любов мало чим відрізнялася від материнської.

Міс Тейлор провела в родині містера Вудгауса шістнадцять років — радше подругою, ніж гувернанткою — і дуже прихильно ставилася до обох дочок, а до Емми — особливо. Їхня близькість була понад сестринську. Через м'який характер міс Тейлор не надто обмежувала свою вихованку, а як із плином часу позбулась офіційного статусу гувернантки, уже й тіні якоїсь ієрархії не залишилося — вони жили собі як подруги, обопільно прив'язані одна до одної. Емма чинила все, що їй бажалося, високо цінуючи думки міс Тейлор, утім, керувалася насамперед своїми.

Правду кажучи, у цьому й крилася серйозна проблема дівчини: вона забагато на себе брала, діяла як забажалося, ще й була зависокої думки про власну персону. Ці вади могли перешкодити багатьом її радощам. Утім, до певного часу загроза видавалася майже непомітною, отже, жодним чином не сприймалася як джерело неприємностей.

Смуток таки з'явився — ніжний смуток — не той, що його спричиняє усвідомлення чогось неприємного: міс Тейлор вийшла заміж. Саме ця втрата принесла першу зажуру. У день весілля любої подруги Емма вперше сиділа й тужила про те, як же воно має бути далі. Весілля завершилося, гості розійшлися, вони з батьком по-вечеряли удвох, не очікуючи на появу когось третього, ладного розважити довгий вечір. Батько, як завжди після вечері, зібрався спати, а їй лишалось одне: сидіти й міркувати про все, що вона втратила.

Поворот долі обіцяв їй подрузі справжнісіньке щастя. Містер Вестон, вирізнявся бездоганною репутацією, непоганим статком, приємними манерами, ще й за віком своїй нареченій пасував. Окрім того, Емма тішилася міркуючи про те, як вона весь час самовіддано, з усією щедрістю дружби прагнула цього поєднання і навіть сприяла йому. Але для неї розпочиналися важкі часи: відсутність міс Тейлор відчуватиметься щодня та щогодини. Вона згадувала доброту подруги, ласку й приязнь, що тривали шістнадцять років, згадувала, як та навчала її, гралася з малою, відколи їй виповнилося п'ять, як усі сили свої віддавала, щоб дівчина зростала здоровою, у любові й радості, як піклувалася про неї під час дитячих хвороб. Емма платила за все це добро великою вдячністю. Але найдорожчими й най-

ніжнішими були спогади останніх семи років — про спілкування на рівних, позбавлене обмежень. Ці стосунки склалися невдовзі по заміжжю Ізабелли, коли вихователька й вихованка залишилися вдвох. Міс Тейлор була подругою і компаньйонкою, яку не кожній пощастило мати: розумною, начитаною, помічною, ніжною; вона знала всі таємниці родини, цікавилася усіма проблемами, а надто — Еммою, кожною її радістю, кожною ідеєю. Їй можна було розповісти все, довірити будь-яку думку. Міс Тейлор любила свою вихованку беззастережно, не помічаючи в ній жодної вади.

Як тепер Еммі знести ці зміни? Щоправда, її подруга віддалилася лише на пів милі¹. Але Емма знала: має бути величезна різниця між місис Вестон, що мешкає лише за пів милі, та міс Тейлор, яка жила в їхньому домі. Тож тепер Емма, з усіма своїми природними й набутими перевагами, постала перед небезпекою: їй загрожувала інтелектуальна самотність. Батька свого вона ніжно любила, але за приятеля він їй не годився. З ним не поговориш на рівних, чи то серйозно, чи то жартома.

Біда не лише в багаторічній різниці між ними (одружився містер Вудгаус пізенько), але значною мірою в його здоров'ї і звичках: усе життя страждаючи від іпохондрії та уникаючи різких рухів душі й тіла, батько Емми поводився як людина, значно старша свого віку. Його всі любили за відкрите серце й привітну вдачу, та, аж ніяк, не за гострий розум.

До заміжньої сестри їхати ще довше — за день до Лондона й назад не обернешся, нехай це лише шістнадцять

¹ 0,8 км. (Тут і далі прим. пер., якщо не вказано інакше).

миль¹. Тож доведеться переживати безліч довгих жовтневих і листопадових вечорів, аж поки Різдво не подарує нових відвідин Ізабелли із чоловіком та малюками, коли будинок наповниться гомінкими гостями, а Емма знову зможе тішитися товариством.

Рівних собі Емма не могла знайти в цілому Гайбері, розлогому й велелюдному селищі, чи то пак містечку, до якого фактично належав їхній Гартфілд, що являв собою виокремлений маєток із власним ім'ям і галявиною, оточеною живоplotом. Вудгауси займали в містечку найвище становище. Усі рівнялися на них. Емма мала в околиці багато знайомих, бо батько з усіма поводився по-товариському, але ніхто з містян навіть і на пів дня не зміг би посісти місце міс Тейлор. Сумна то була б заміна. Еммі залишалося тільки зітхати та мріяти про неможливе, аж поки батько не прокинеться, і тоді їй знову доведеться вдавати життєрадісність. Його ж бо треба підтримувати в гарному настрої. Через свої розхитані нерви він легко піддавався депресії, дуже прив'язувався до людей зі свого звичного кола, не міг знести розлуки з ними. Що там казати — будь-які зміни зносити не міг. А шлюб як джерело змін просто відмовлявся приймати. Він досі не змирився із заміжжям доньки й говорив про неї лише зі співчуттям, хоча заміж вона вийшла за коханого чоловіка. А тепер ще й із міс Тейлор довелося прощатися. Отже, через звичний легкий егоїзм і нездатність припустити, що інші люди можуть мати почуття, відмінні від його, містер Вудгаус схилився до думки, що міс Тейлор зараз живе

¹ Приблизно 26 км.

у смутку, так само, як і вони, і що для неї було б значно краще провести решту життя у Гартфілді. Емма, як могла, радісно всміхалася та щебетала, прагнучи захистити батька від тужливих думок, але, коли подали чай, старий джентльмен не втримався, щоб не повторити достеменно все, що вже казав за вечерею:

— Бідолашна міс Тейлор! Якби ж то вона знову була з нами. Шкода, що містер Вестон узагалі на неї оком накинув!

— Ви добре знаєте, тату, що я не можу з вами погодитися. Містер Вестон такий доброзичливий, приємний, прекрасний чоловік, і цілком заслуговує на добру дружину. Ви ж бо не хотіли б, аби міс Тейлор прожила з нами до скону й терпіла б усі мої забаганки, замість того, щоб мати власний дім?

— Власний дім! А яка вигода в тому власному домі? Цей утричі більший. Та й нема в тебе жодних забаганок, любя моя.

— До того ж ми часто навідуватимемо їх, а вони нас! Постійно будемо зустрічатися! Слід почати негайно. Чимшвидше заглянути до них і привітати з одруженням.

— Люба моя, то як же я піду так далеко? До Ренделл-за далеченько! Я стільки не пройду.

— Ні, тату, ніхто й не думав змушувати вас йти пішки. Безперечно, маємо їхати екіпажем.

— Екіпажем! Але Джеймс не схоче запрягати коней для такої короткої поїздки. І де ж подінуться бідні конячки, поки ми гостюватимемо?

— Звісно ж, тату, їх улаштують у стайні в Ренделлзі. Знаєте, ми вже про все домовилися. Ще вчора ввечері обговорили всі деталі з містером Вестоном. І, повірте

слову, Джеймс, залюбки їздитиме до Ренделлза, бо ж його дочка працює там покоївкою. Маю тільки сумнів, чи він ще кудись захоче нас повезти. Це ж ви все влаштували, тату. Знайшли для Анни таке чудове місце. Ніхто про неї і не думав, поки ви не згадали. Джеймс вам дуже вдячний.

— Справді, тішуся, що нагадався про неї. І то на щастя, бо аж ніяк не хотів би я, щоб бідолашний Джеймс вважав, що ми забули про його родину. Крім того, я певен, що з неї вийде гарна служниця: Анна — дівчина чемна й привітна. Я про неї чудової думки. Як не зустрінеш, завжди так гарненько присідає в реверансі й запитує, як я почуваюся. Я навіть помітив, що ти її тут залучала до шитва і що вона вміє правильно зачиняти двері: ніколи не грюкає. Переконаний, вона стане чудовою служницею, а міс Тейлор буде спокійніше, бо зможе бачити коло себе знайоме обличчя. Ну й ти ж розумієш, щоразу, як Джеймс провідуватиме доньку, міс Тейлор чутиме наші новини. Він зможе їй розповідати, як ми всі тут поживаємо.

Емма не витрачала зайвих зусиль, щоб підтримувати цей потік заспокійливих думок, сподіваючись, що батьків вечір зробить прийнятним партія в довгі нарди¹, а вона даватиме раду тільки своїм зажурам, а не його. Принесли столик для нард, але тут саме нагодився гість, і потреба у грі зникла.

Містер Найтлі, розважливий джентльмен років тридцяти семи чи восьми, був не лише старим другом, він

¹ Настільна гра, різновид класичних нард; на момент написання роману вже вважалася старомодною. Те, що містер Вудгаус любить саме цю гру, багато говорить про його звички.

фактично належав до родини як старший брат чоловіка Ізабелли. Мешкав він десь за милю¹ від Гайбері, часто відвідував цей дім, тут його завжди радо приймали, а цього разу зустріли ще привітніше, ніж зазвичай, бо він саме повернувся від спільних родичів з Лондона. Після кількадечної поїздки сусід дістався дому саме на вечерю. А тепер завітав до Гартфілда, щоб запевнити: на Бранзвік-сквер усе гаразд. Усі ці щасливі обставини на певний час розворушили містера Вудгауса. Життєрадісне поводження містера Найтлі завжди його тішило, а питання про «бідолашну Ізабеллу» та її діток отримали цілком задовільну відповідь. Коли ці новини вичерпалися, містер Вудгаус вдячно зауважив:

— Так мило з вашого боку, містере Найтлі, зайти до нас такої пізньої години. Боюся, дорога вам важко далася.

— Зовсім ні, сер. Надворі чудовий місячний вечір, а погода така тепла, що я навіть мушу відсунутися від жару вашого каміна.

— Але ж ви, мабуть, геть змокли й вимастились у дорожній багнюці. Тільки б не застудилися, боронь боже.

— Багнюка, сер?! Гляньте на мої черевики. Ані цятки бруду.

— Що ж! Мене це щиро дивує, бо в нас тут добряче дощило. Під час сніданку жажливо ляло — аж пів години. Я навіть хотів, щоб вінчання відклали.

— До речі, я ще не привітав вас. Не дуже із цим квапився, знаючи, що ви обоє зараз відчуваєте. Але, сподіваюся, усе відбулося цілком пристойно. Як ви пережили церемонію? Хто плакав найбільше?

¹ 1 миля — 1,6 км.